

dimu stoji in konj tega smolnatega puha dosti v nos potegne.

To so sveti, ki Vam jih moremo dati. Veselilo nas bode, ako morete jih ubogati, in ako nam ob svojem času naznanite, da je zginila nadloga iz Vašega hleva. Srečni!
Vredništvo.

Gospodarske skušnje.

* Zlomi sadnemu drevju nekoliko mladik — in rodovitno ti bode. — To je nova znajdba; Francozi, od katerih v sadjoreji skor vsaka nova dobra znajdba izvira, so tudi mladike lomiti prvi poskusili in za dobro potrdili. Mladike se lomijo drevesom, ktere nočejo sadu roditi ali pa ga rodijo premalo, zlasti pritlikovcem, ki prosto stojijo in ne pri zidu; pa tudi visokemu drevju se s tem pomaga. Čeravno to tudi breskvam in marelicam dobro pomaga, se je vendar pri hruškah in jabelkih najbolje skazalo. Lomijo se mladike takemu drevju meseca rožnika in julija (malega srpana); lomijo se pa tako, da, kakor je drevo bolj ali manj košato, bolj ali manj nerodovitno, se mu polomi več poletinskih mladik ali pa vse, 2 do 3 pavce od tistega mesta, od kodar mladika poganja. Al mladika naj se ne odtrga ali odreže, ampak le ulomi naj se, da les počí, mladika pa vendar še na koži obvisi in more naprej rasti. Ako se tako le nakrehne veja, se s tem zadržuje, da drevo presilno ne poganja mladice ali brstja; ako se pa odreže, potem še bolj poganja. Spodnje očesa se sicer s tem ulomom poživijo, al da bi brsti bolje poganjali, tega pa ne; le les za sadni zarod bolje začne rasti.

* Kakošna njiva se ovsu najbolje pri-leže?! — Oves spada v tisto vrsto žit, ktere zahtevajo najmanj močne zemlje, in ktero se še dobro sponaša na takem polji, ktero ni več pripravno ne za ječmen, ne za pšenico in ne za rž. Vendar ni varno, da bi gospodar več let zaporedoma na isti njivi oves sejal, ker potem popolnoma izpije zemljo. Ker tedaj oves obilen pridelek donaša, ako gospodar umno vrstí setve na svojih njivah in oves ne vzame jim preveč moči, trdi g. Bodin, vodja reneške kmetijske šole, da je najbolje, ako se oves seje za deteljo, ogeršico ali kakoršnim koli okopavnim sadom (turšico, krompirjem itd.); na taci zemljišcih pride v močno zemljo in bogato pljenja.

Kako štajarsko svilorejno društvo plačuje letos kokone.

Po 1 gold. 10 kr. plačuje take žive kokone (židne mešičke), katerih manj kot 300 vaga 1 funt, — po 1 fl. 5 kr. nov. dn. take, ki jih 300 do 350 vaga 1 funt, — po 1 fl. take, katerih 350 do 400, — po 90 kr. take, ki 400 do 450, — in po 75 kr. take, katerih še več kot 450 vaga 1 funt. — Če so kokoni umorjeni, se deseti del te cene več plača. — Če se vodstvu graškega društva (Direktion des steiermärk. Seidenbauvereines) pošljejo kokoni iz kake druge dežele, plača vsaki funt po 10 kraj. manj.

Nov klic o imenopisji.

Zopet bliža se čas, da bodo šole po Slovenskem izdajale svoje letnike in v teh razstavljale svoje umetniške izdelke — imenskega napčnopisa.

„Novice“ so že večkrat in po vsi pravici grajale zanikernost, da se toliko važna reč, kakor je pravilna pisava lastnih imen oseb in krajev, posebno slovenskih priimkov in rodišč, vse preveč zanemarja, in to ne le po uradniških pisarnicah, temuč še celó po učil-

nicah pravilnega govora in pisa. Z veseljem priznavamo, da njih svarilni glas ni bil „glas vpijočega v puščavi“ — vsaj takim šolam ne, katerim je še kaj mar za ime dobrih in pravičnih šol do vsake narodnosti; pri takih so odpravile že veči del in pri nekterih že skoraj čisto vse napake iz imenopisja. Vendar večina šolskih letnikov žalibog še zmiraj kaže, da možaki, ki imajo to stvar v rokah, še ne poznajo netajljive resnice, da „le národna pisava imén je edino pravilna.“

Vprašamo pa take profesorje, direktorje in inšpektorje: Ako pišete nemške, laške, francozke in vse druge narodne imena po edino pravem njih narodnem pravopisu, zakaj li ne tudi slovenskih? — Kako li more na pr. Nemec ali pa Lah — da izmed tisočerih izgledov podamo le enega — po svoji pisavi ločiti sledeči dve slovenski, vse različni imeni: Košar in Kožar? Nemec piše oboje brez razločka: Koschar; izrekati pa se ta pisava po njegovem (nemškem) pravopisu ne dá drugač, kakor slovenski Košar, ker v vsi svoji abecedi nemščina nima mehke sičnice ž; Kožar-ja tedaj z vsem svojim potrojevanjem enojnega glasa (sch = š) ne more izraziti, tedaj nikakor ne pisati po izreki. In ravno tako tudi Lah ne, ker tudi on v svojem jeziku nima slovenskega glasa ž. Le nevedni Slovenci izrekajo laško: ge, gi kakor svoje: že, ži — na pr.: „bon žorno“, „ažijo“, „žontini“, kakor da bi to poslednje ime izviralo iz — žonte!

Hočete, tujci in potujčenci, li še več in prepričavnejih dokazov, kakor je razloček med glasoma š in ž, da se mnogo slovenskih imen ne dá po nobenem drugem pravopisu prav pisati, kakor po svojem národnem — slovenskem? — Ako jih pa vi le za-se hočete pisati po svojem, pišite jih kakor vam je drago; toda v javne listine: uradniške pisma, krstne liste, šolske letnike in spričala itd. ne vrivajte namesti pravih slovenskih pisav poptujčenih prestrojev. Če pa slovenski pisanih imen ne znate čitati, pripišite jim (med oklepaj) še svoje nemške, laške ali ktere koli prestroje po slišani izreki, na pr.: Čuk (Tschuck, Ciuc).

Kaj pa je šolam storiti, kadar (in to se pogostoma godi) sami starši, sorodniki, varhi učencev ali učenk ali pa tudi že ti poslednji (odrastli) sami terjajo kako tujinsko pisavo svojih imen — in to vkljub vsem vpludnim in pojasnivnim ugovorom šole? Ako jim ne prijenjate, nakopljete si še lahko pravdo in jo zgubite; če pa se jim udaste — pisaje imé po rodotajni terjavi, zasmehuje vas vsak zveden bravec napčne pisave kot nevedneže, ali pa vas graja kot samovoljne spakovavce in zatiravce narodnega pravopisa. Kako v taci pogo-stih primerljajih zavarovati čast svoje pravopisne vednosti in pravičnosti — brez žaljenja nevednih ali rodotajnih terjav? — Na videz je to nemogoče, kajti: „incidit in Scyllam, qui vult evitare Charybdim.“ In vendar je prav lahko — tako-le: Pišite ime po terjavi, koj za njim pa pristavite opombno zvezdico, na pr.: Lucchesig*) in spodej na koncu (znožji) tiste strani lista zapišite vzrok te potujčene pisave, kakor tu zdolej vidite. Taka vse opravičavna opomba se lahko postavi v šolske spričala in letnike, in v poslednjih zadostuje enkrat postavljena za vse zaznamljence — zazvedence. Tako zvé vsak umen bravec, komu gré očitanje nevednosti ali pa rodotajbe.

Ker se že bliža konec letošnjega šolskega leta, in je čas že pred vratmi, da gredó šolski letniki z imeni učencev, učenikov in nadstojnikov iznova v natis; torej živo priporočujemo vsem šolam v resen prevdarek sledeče nasvete:

*) Tako pisan po terjavi (lastni, staršev) itd.

1. Pišite vse lastne imena, posebno priimke in rodišča, po edino pravilni narodni pisavi, torej kakor nemške po nemški, laške po laški itd., tako tudi slovenske po slovenski. To terja že nasebna lastovitost narodnih imen, katerih se mnoge ne dajo v nobenem drugem jeziku pravilno pisati, kakor v edinem svojem. Pa to terja tudi enakopravnost vseh narodnih jezikov iste države pred postavo.

2. Priimki ostanejo v vseh jezikih nepremeljivi, ne pa tako tudi vse krstne in krajne imena, katerih se mnoge spreminjajo že po zunanji (glasoslovni) obliki različnih jezikov, mnoge pa tudi po znotranjim pomenu predstavljajo v tuje: izgledi prvih so na pr.: Johann, Giovanni, Janez, — Laibach, Lubiana, Ljubljana, — Görz, Gorizia, Gorica; izgled drugih pa: Theophil, Gottlieb, Bogomil, — Neumarkt, Tržič, — Neustadt, Novomesto itd.

3. Pišite vsaj v letnikih vse imenike skoz in skoz le z enim in istim črkopisom, in sicer z latinico, ker le ona (s slovanskimi dodatki ž, š, č) je zmožna zrazovati vsako narodno pisavo imen. Pisati le edine priimke, ali razun teh tudi krstne in le nekatere krajne mena z latinico, vse drugo pa z gotico, kakor: „Seitz Carl aus Laibach“, „Salletu Leopold aus Schiffla“, „Žužek Johann aus Hrušica“ — to je podobno semam v dvoji narodni, toraj v dvojno nerodni opravi. Še smešneje pa so pisave: „Senožec“, „Lašič“ itd. Ali niso to Nemke s slovenskimi kapicami?

Doslužen šolnik.

Nekaj o petji.

Kako naj bi se ravnalo, da bi se vprihodnje po cerkvah bolje prepevalo? To je važno vprašanje. Jaz mislim tako-le:

1. Najprej je treba, da se že šolarčki v petji podučevajo in vadijo. Učitelj naj vsaki dan saj enkrat ali pred šolo ali po šoli namesti molitve z učenci kako pesmico zapoje. Ako hoče učitelj izvrstno cerkveno petje imeti, mora že šolarčke v petji podučevati, s starimi grli ni nič početi, ker se sramujejo.

2. Naj bi učitelj tudi v nedeljski šoli petja ne zamenjal, temuč vsakrat naj tudi nedeljski šolarji zapojejo. Bogu bodi milo, da se v nedeljskih šolah zmiraj le po enem in starem kopitu ravná, bere, bere in vedno bere. Zategadel se pa tudi šolarji nedeljske šole kmali naveličajo, ker jim je predolgočasna. Ako bi se pa v mičnih pesmih vadili, brez dvoma bi raji v šolo hodili.

3. Naj bi učitelj odrastle pevce večkrat v petji vadil. Ako pevci vidijo, da je učitelju mar za izvrstno cerkveno petje in da si za-nj prizadeva, gotovo se bodo voljno k vajam zbirali.

4. Petju bi se na višo stopnjo pomagalo, ako bi duhovni radovoljne pevce nekaterekrat nekoliko pogostili, da bi se za petje bolj vneli.

5. Naj bi okrajni šolski nadzorniki, kadar šole in župnije (fare) obiskujejo, tudi na petje v šoli in cerkvi gledali, ter farane zavoljo lepega petja očitno pohvalili, učitelje pa, ki sosebno petje pospešujejo, po imenu naznanili škofijstvu, s pristavkom, da so vredni, da jih preč. škofijstvo očitno pismeno pohvali.

6. Bilo bi tudi učiteljem za marljivo petje v spodbado, ako bi se jim kako darilce v denarjih podelilo, kakor so rajni knezoškof Slomšek ravnali, in pri deljenji dobrih učiteljskih služeb naj bi se onim učiteljem, ki so marljivo v pevanji podučevali, če so drugače tudi sposobni, pred drugimi prednost dala.

7. V mestnih šolah, zlasti v duhovnišnicah in pripraviških šolah, naj bi nalašč učitelj zato bil, da bi

učence v petji podučeval in petje naj bi zapovedan predmet bil.

Da petje, se ve da ne kosmatih pesem, človeka v čudorednosti utrjuje, njegovo srce žlahni in ga tako k čedalje večji popolnosti napeljava, je tako jasno, da ni treba nobenega dokaza. Naj končno še dostavim besede neumrlega knezoškofa Slomška: „Slajše reči na svetu ni, kakor je pesem lepa. In res, v življenji boljše spremljevalke ni človeku, kakor je pesem. Materna pesem detce v sladko spanje zaziblje; pesem otrokom na paši čas krati, odraščene v poštene družbe vabi, vojščake za boj osrčuje in pogumne poslavlja; starčku starosti grenobe sladi in veselega raja okus podeljuje; rajne, umrle prijatelje in prijateljice obžaluje in še na grobu časti. Lepa pesem budí, uči, opominja in svari.

„Pesem le tam slišat' ni,
Kjer poštenih ni ljudi.“

V Brodeh mesca julija 1864.

T. M. Štantetov-Šentvidski.

Sporočilo

o katoliškem društvu rokodeljskih in obrtnijskih pomočnikov v Ljubljani.

Govoril dr. Leon Vončina, društveni vodja, v devetem letnem zboru 15. junija 1864.

(Konec.)

Po le-teh sporočilih začelo se je pomenkovanje o društvenih rečeh. Pretresovanje vrtilo se je s vprašanji: kaj je storiti, da bi se društva obilnejše vdeležvali naši rokodeljski in obrtnijski pomočniki?

Gospod žl. Goldenstein je sprožil misel, da v tej reči najlože in najzdatniše pomagajo mojstri, in bilo je po predlogu gosp. dr. Bleiweis-ovem enoglasno sklenjeno, da se vodjevo poročilo letošnjega zbora natisne v časnikih, posebni natisi naredé in razdelé mojstrom, in da se temu poročilu dodá nekoliko najpotrebniših razjasnil o društvu.

Vsled tega sklepa naj naslednje vrstice v kratkem razložé, kaj je namen tega društva in kakošna korist da dohaja njegovim udom po njem.

Glavni namen, ki ga imajo vse društva rokodeljskih in obrtnijskih pomočnikov, je: zlasti pomočnikom, samim sebi prepuščenim, kolikor se dá nadomestovati dom. V društvenih sobah, ktere so udom odprte vsaki delavnik od osmih do desetih zvečer, ob nedeljah in o praznikih pa tudi od desetih do poldne, naj bi se družniki zbirali, kakor doma; tukaj nahajajo stanovske svoje tovarše, kateri so si pa tudi, ako se v ljubezni sehajajo, kakor bratje enih misel in željá, torej stopijo tako rekoč v neko bratovsko zvezo ne le med seboj, ampak tudi z vsemi družimi enacimi društvi, katerih le Avstrija in Nemčija šteje nad 350, in katerim vsem je poglavitni namen, da bi država dobivala iz njih kršansko, poštene in omikane rokodelce in obrtnike. Da bi se dosegel poglavitni ta namen, društvo skrbi z naslednjimi sredstvi:

Za duševno omiko s podukom, ki se deli tako-le: a) naravoslovje in b) zemljopisje uči g. prof. Konšek ob nedeljah od 11 dopoldne; c) pisanje in spisje predava g. Trojar ob torkih od 9—10 zvečer; d) računstvo uči vodja sam ob četrkih od 9—10 zvečer; e) slovensko petje vodi gosp. Belar o ponedeljkih od 8—10 zvečer, f) nemško pa žl. gosp. Goldenstein o petkih od 9—10 zvečer. Zraven časnikov, zgorej imenovanih, imajo udje tudi svojo bukvarnico, že precej številno, do ktere jim gré pravica, da bukve obrtnijskega ali kratkočasnega obsega berejo ali v društvenih izbah, ali da si jih izposojujejo na